

Annelöv kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

KRISTINA SIMONSSON, 2015-06-26

jais
arkitekter

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

—

Annelöv kyrka

Häljarp församling, Rönnebergs kontrakt, Lunds stift
Annelöv socken, Annelöv 51:1, Landskrona kommun, Skåne län, Skåne

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Annelöv ligger i ett område bebott sedan stenåldern. I omgivningen finns flera fornlämningar med spår från sten-, brons- och järnålder. Saxån som rinner i närheten var en av anledningarna till tidig bebyggelse här. Annelöv bildades under medeltiden som en radby. Vid enskiftet på 1800-talet flyttades gårdar ut och den täta byn upplöstes. Senare bebyggelse har gjort Annelöv till en tämligen tät by igen. Annelöv har varit ett betydande centrum för omlandet med flera affärer, hantverkare, gästgivargård, tingsplats och marknadsplats.

I spåren av industrialiseringen byggdes på 1890-talet järnväg mellan Landskrona och Trelleborg med station i Kvärlöv och Annelöv stationssamhälle uppstod. Numera finns stationen i Dösjebro.

Annelöv ligger i ett jordbrukslandskap sydost om Landskrona och har en folkmängd på ca 560 personer. Kyrkan ligger mitt i Annelöv med fungerande skola som närmsta granne och villabebyggelse av varierande ålder norr om kyrkan. Väster om kyrkan finns beteshagar och en talldunge. Söderut ligger parkeringen och en äng. Öster om kyrkan går landsvägen och här öppnar sig en vid utsikt mot ett odlingslandskap. Dagstorps kyrka kan ses på en kulle i fonden, området är kyrktätt.

Kyrkobyggnaden

Under medeltidens befolkningsökning etablerades sockenstrukturen och vid 1100-talets slut byggdes stenkyrkan i Annelöv. Kyrkan kan ha haft en föregångare i trä eftersom den nuvarande kyrkan byggdes på en äldre kyrkogård, en tidig kristen grav har hittats under långhusets mur. Kyrkans äldsta delar är från 1100-talet och utgjordes av långhus, kor och absid. Det fanns två portaler mot norr och söder och kyrkan hade lergolv. På 1300-1400-talet byggdes ett torn mot väster med samma bredd som långhuset och ett vapenhus mot söder. Valv slogs inne i kyrkan. Golvet höjdes och glaserade tegelplattor lades in. Kyrkan har under kommande århundraden genomgått många renoveringar och ombyggnader.

Klockstapeln på kyrkogården revs och en ny klockstol uppfördes 1723 i tornet. Fyra

ljudöppningar togs upp i murarna. En utvändig trappa till tornet byggdes. 1774 utvidgades och ommurades fönsteröppningar på norra och södra sidan. Blixten slog ner i kyrkan 1792, varefter tornet blev så försvagat att klockorna inte kunde användas. Befolkningen ökade och en större kyrka behövdes. 1830 uppfördes en stor korsarm mot norr. 1842 byggdes kyrkan om kraftigt och hela kyrkorummet omdisponerades. Kryssvalven togs bort i långhuset och ersattes av tunnvalv. Pelare mellan långhus och korsarm togs bort. Altaret flyttades sannolikt nu till långhusets södra vägg. Detta innebar att den nya korsarmen blev ett slags långhus med altaret i söder. Koret i öster och tornet i väster förvandlades till korsarmar. Förmodligen byggdes vapenhuset utanför tornet nu. Torntrappan utanför tornets sydfasad revs och ersattes med invändig trappa. Vapenhuset utanför sydportalen revs. Omkring 1885 installerades en orgel. Ca 1951 ersatte en elektrisk värmeanläggning de två tidigare kokskaminerna som värmt kyrkan. Taket byttes 1956 från svart plåt till taktegel överallt utom absiden som hade blytak.

1966-68 gjordes en större omdisponering och renovering där kyrkan återfick sin ursprungliga disposition. Ombyggnadens mål var att återskapa en medeltida miljö och avlägsna 1800-talet. Nya kryssvalv slogs i långhuset och i koret där det funnits valv på medeltiden. Mellan långhus och korsarm byggdes en mur med två välvda öppningar. Sakristia och vapenhus inreddes i korsarmen och skildes från kyrkorummet med en mur. Tunnvalvet bevarades i korsarmen men kläddes med furupanel. Nytt golv av gult tegel lades i hela kyrkan. Nya bänkar sattes in i långhuset, bänkdörrarna är från en äldre inredning. Ett dopaltare tillkom och medeltida golvplattor lades framför altaret. Den ursprungliga färgen på dopfunt, predikstol och altaruppsats togs fram. Arkitekt var Torsten Leon-Nilsson som ansvarat för många av renoveringarna i skånska kyrkor. 1970 gjordes en glasmålning till absidfönstret av Bertil Sandegård. Vid ombyggnaden undersöktes en gravkammare under koret med kistor från 1600-1700-tal. Även mittgången har använts för gravar liksom i många kyrkor fram till gravar i kyrkor förbjöds 1815.

1979 och 1992 gjordes en exteriör renovering och 1997 en interiör renovering. Blytaket på absiden smältes ner 2004 och nya plåtar göts och sattes upp med samma skivformat och falstyp som tidigare. 2014 gjordes en exteriör renovering och tornstabilisering med nya ankarjärn och dragstag. Tornet murades delvis om. Taklagsdelar byttes på långhus, kor och korsarm. Dragstag sattes in i korsarmen.

Exteriör

Kyrkobyggnaden består av ett firsidigt långhus, ett lägre och smalare kor med absid i

öster och ett kraftigt torn med tillbyggt vapenhus i väster med kyrkans huvudentré. Mot norr finns en stor korsarm.

De medeltida murarna i långhus, kor och absid är av sandstenskvader med inslag av flinta. Tornet är uppfört av gråsten med hörn av sandstenskvader. Korsarmens murar är av gråsten lagd i ojämn skiftgång. Vapenhusets murar är av tegel. Samtliga murar är grovt spritputsade och vitkalkade. Sockeln är inte synlig på långhus, kor och torn, förmodligen har ursprunglig mark legat betydligt lägre.

Tornet har fyra rundbågade ljudöppningar, en åt varje väderstreck. Gavelröstena är murade av tegel och är rikt dekorerade med blinderingar. Gavlarna har tre tinnar åt vardera öster och väster. Tornet har flera S-formade ankarslut som fäster bjälklagen eller dragbjälkarna. Det finns även järnband på olika nivåer runt tornet.

Vapenhuset har en trappgavel med sju tinnar, den översta bär ett plåtkors.

Gavelröstet har en blindering i form av ett grekiskt kors. Porten till vapenhuset sitter i en rundbågig öppning med slätputsad profilerad omfattning. Dörren är en dubbeldörr med beslag och trycke i smitt järn och med ett lunettfönster som överljus.

Kyrkan sedd från norr med korsarmen.

Kyrkan sedd från väster med vapenhus och torn.

Fönster med gjutjärnsspröjs.

Vapenhuset, långhuset, koret och absiden har rundbågiga öppningar och fönster med enkelglas i gjutjärn inmurade utan karmar. Spröjsverket är indelat i tre fält med diagonala spröjsar som överst avslutas med ett masverk. Muromfattningarna är profilerade och slätputsade. Glaset är blåst äldre glas. Fönstrens solbänkar är av

cement.

Korsarmen har mot norr en port i en rundbågig öppning flankerad av två pilastrar som bär en rundbågig putsrustik. Ovan porten finns ett rundfönster och två mindre rundbågiga fönster. Mot öster och väster har korsarmen vardera två rundbågiga fönster med gjutjärnsspröjsar i typ lika fönster på långhuset.

Absidens kägeltak är belagt med bly i skivtäckning. Övriga takytor är belagda med rött enkupigt tegel. Takgesims med två språng finns på torn, långhus och kor. Korsarmens takgesims består av fyra putsade tegelskift. Absiden saknar gesims och har en vit takfotsbräda. Absiden saknar takavvattning. Övrigt takavvattningssystem är mestadels i koppar, utbytt till brun plåt på vissa ställen.

Interiör

Kyrkorummet består av tornets bottenvåning, långhuset, koret, absiden och en del av korsarmen. Tornets bottenvåning är en integrerad del av långhuset.

I vapenhuset är väggarna putsade och vitmålade. Taket är klätt med omålad furupanel. Mot söder finns ett gjutjärnsfönster i rundbågig öppning. Dörren till långhuset är en gråmålad pardörr med ramverk och fyllningar. Trycket är av smitt gjutjärn.

Vapenhuset har golv av gult trådkuret tegel lagt i förband med fyra stenar på flatan runt en kvadratisk sten. Alla kyrkans delar och rum har samma typ av tegelgolv, även under bänkarna och i absiden.

I långhuset i tornets bottenvåning finns ett kryssvalv med rundade ribbor vilande på profilerade konsoler högt upp på väggen. Valvet har en gördelbåge mot öster och valvet är antagligen samtida med tornet.

Långhuset och koret har spetsbågiga tegelkryssvalv slagna 1968. Ribborna är fyrkantiga och vilar på tresprångiga pilastrar med profilerade imposter. Kor och långhus delas av en triumfbåge och kor och absid av en tribunbåge. Väggarna och valv är slätputsade och vitkalkade. De nya valven murades av kyrkvärden och muraren Sigurd Persson.

Predikstolen står på långhusets norra sida, dopfunten och ett murat dopaltare på södra sidan.

Korets golv är upphöjt två steg. I korväggen finns en liten nisch för sakramentsförvaring. Absiden har ett hjälmvalv och ett rundbåigt fönster med en glasmålning, blyinfattat glas i geometriska former i flera färger.

Korsarmen förenas med långhuset med två spetsbågiga muröppningar. Muren som har ett mönster av blinderingar. I södra delen av korsarmen finns ett kapell med altarpupp och lösa stolar och bord. I norra delen av korsarmen finns orgelläktare och under den förråd, sakristia, kapprum, elcentral och städförråd.

Kapprummet har samma tegelgolv som övriga utrymmen i kyrkan, väggarna är putsade och vitmålade. Taket är av träpanel. Norra väggen är av vitmålat tegel med nischer med ekhyllor med plats för psalmböcker. En trätrappa leder till orgelläktaren. Sakristian har putsade och vitmålade väggar och tegelgolv. Taket är av träpanel. En vägg täcks av garderobsdörrar, klädda med omålad furupanel, där man förvarar kyrkans textilier.

I ett hörn står ett litet murat beredningsaltare av vitmålat tegel avtäckt med kalkstensskiva med lågerhuggen kant. Framför altaret ligger medeltida tegelplattor som hittades vid utgrävningar 1966-68. Liknande plattor finns även framför dopaltaret i långhuset.

Tornet nås genom en nerfällbar stege i vapenhuset.

Klockstolen i tornet är från 1723 men reparerad flera gånger. Virket är delvis återanvänt ekvirke bland annat från den tidigare friliggande klockstapeln.

Taklaget i långhuset, koret och absiden är hopplock från olika tider, det finns delar i ek som är medeltida. Remstyckena är av romansk typ där delar är inmurade. Korsarmens taklag är från byggåret 1830. Tornets taklag är i furu men det finns äldre delar i ek.

2014 byttes taklagsdelar på långhus, kor och korsarm.

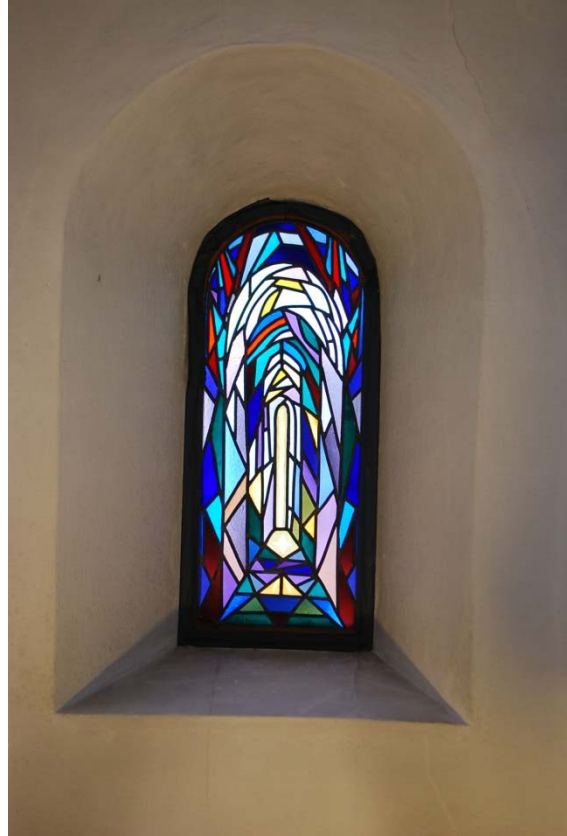
Kor och långhusvalven är putsade på ovasidan och fria utan isolering.

Långhuset sett från väster mot koret.

Muren mellan långhus och korsarm från orgelläktaren.

Glasfönster i absiden.

Inredning och inventarier

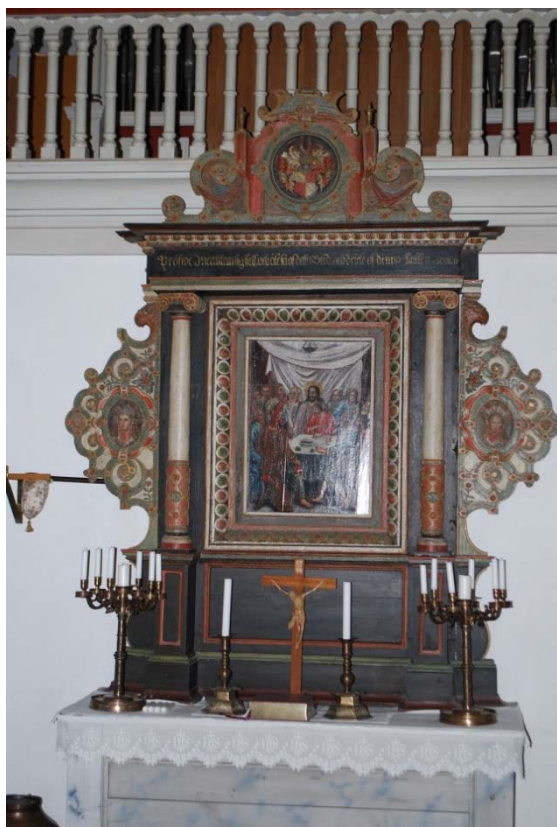
Altaret av vitmålat tegel från 1966-68 täckt av en grå kalkstensskiva med lågerhuggen kant.

Dopaltaret i långhuset och beredningsaltaret i sakristian av vitmålat tegel med kalkstensskiva med lågerhuggen kant. Framför altarna ligger medeltida tegelplattor som hittades vid utgrävningar 1966-68.

Sidoaltaret av trä marmorerat i grått och blåsvart var huvudaltare mellan 1830-1966. Det står nu i korsarmen.

Altaruppsatsen står ovanpå kyrkans gamla altare i korsarmen. Den införskaffades 1820 och kom från en annan kyrka. Textrester i en vapenbild omnämner kronodrott Tage Thott och året 162X. Altaruppsatsen har en profilerad predella med två postament som bär kolonner med joniska kapitäl. Kolonnerna omger en oljemålning föreställande nattvarden. Beslagsvingar finns på båda yttre sidorna med kvinnohuvud och ornament. Kolonnerna bär ett bjälklag med bibelcitrat. Överst finns en trekantsgavel med voluter i sidorna.

Dopfunten från 1500-talet, omgjord 1731, är av trä och har ett lock. Cuppan är åttkantig och har speglar med ramstycken och lister. Cuppan bärs av ett stativ med fem figursågade ben. En urholkad trädstam bär dopfatet. Locket är pyramidformat åttkantigt med en svarvad kula på toppen. Funt och lock är målat i rött, blått och grönt. Färgen är ursprunglig och togs fram 1968.

Altaruppsatsen som står i korsarmen.

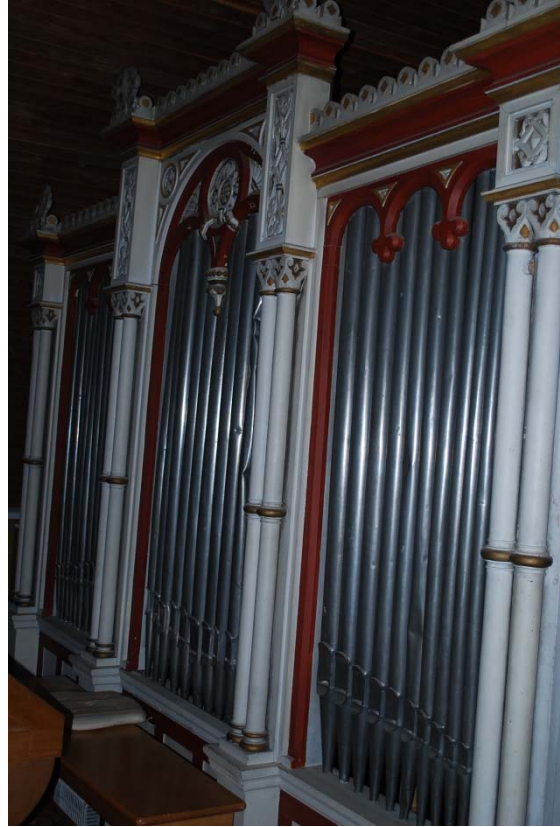
Predikstol från 1500-talet.

Predikstolen från omkring 1580. Predikstolen har fyra täckta sidor av en sexsidig form. Samtliga sidor har målningar av evangelisterna i rundbågiga fält. Sidorna skiljs av kannelerade pilastrar. Under evangeliebilderna finns texttavlor mellan postament som stödjer pilastrarna. Färgen är ursprunglig och togs fram 1968. Predikstolen står på ett fundament av vitmålat tegel och har en trappa av oputsat tegel. Fundament och trappa är från 1968.

Bänkinredningen är sluten. Bänkarna är målade i gröngrått med en röd krönlist. Skärmarnas och dörrarnas fyllningar är målade varannan röd, varannan blå. Dörrarna är bevarade från äldre inredning medan bänkarna är ombyggda 1936–37 av Eiler Gräbe och 1966–68 av Torsten Leon Nilsson. Psalmbokshylla och fotstöd är integrerade. Röd lös sittdyna ligger på bänkarna.

Dopfunt med lock från 1500-talet.

Orgelfasaden.

Orgeln har tredelad fasad i trä med synliga pipor. Mittpartiets rundbåge flankeras av kopplade kolonner. De två yttre partierna är rektangulära med rundbågar och nedhängande korsblommor. Överst finns ett listverk samt kors inskrivna i cirklar. Fasaden målad i vitt, rött och guld är från 1885 och har tillhört en annan orgel. Orgelverket förändrades 1986–87 då det byggdes om från pneumatiskt till mekaniskt. Fasaden är ritad av H T Holmgren. Orgeln är obrukbar. Ett piano och en liten kororgel i långhuset används istället.

Storklockan i tornet är av malm, omgjuten 1965 av M.E. Olssons klockgjuteri i Ystad. *Lillklockan* i tornet är av malm, gjuten 1734 av Andreas Wetterholtz i Malmö.

Övrigt

En runsten hittades i långhusets mur vid ombyggnaden 1968. Runstenen har sex runtecken, mahrns, antagligen ett mansnamn. Stenen ligger kvar i muren.

Kyrkogården

Kyrkan ligger i östra delen av kyrkogården. På kartor från 1700-talet syns att kyrkogården varit betydligt mindre, från början låg kyrkan centralt placerat på kyrkogården. 1869 utökades kyrkogården åt väster och 1894 ytterligare åt väster men

även söder till följd av den kraftiga befolkningsökningen. Flera hus flyttades vid den senaste utvidgningen och byggdes istället upp vid Saxtorpsvägen. Ett av dem är nuvarande församlingsgården som tidigare var toffelmakeri. Huset från 1700-talet är förmodligen byns äldsta.

Kyrkogården är rektangulär och mot öster omgärdad av en vitputsad mur avtäckt med kalksten. Muren är sammanbyggd med kyrkans ekonomibyggnad. Genom ett valv med en grind i byggnaden når man kyrkogården. Mot söder, väster och norr är kyrkogården kantad av en naverlönnhäck och stora lindträd. Grindar finns även två stycken mot norr och en i sydöstra hörnet. Kyrkan är omgärdad av en bred singelgång. Gravarna är indelade mestadels med buxbom, vissa gravar har stenomfattning, några har järnstaket. Gångarna mellan gravarna och mellan gravkvarteren är av singel. De flesta gravplatser har också singel, det finns ett fåtal längst mot öster som är gräsbevuxna utan yttre avgränsning. Indelningen med buxbom och singelgångar anlades förmodligen efter utvidgningen 1894.

Till kyrkans entré i väster finns en gång kantad av formklippta, små runda avenboksträd, gången utgår dock inte från en kyrkogårdsgrind. Kyrkogården är lummig med många och stora barrväxter. Det vintergröna är planterat både på enskilda gravar och på allmänna ytor. En vintergrön hög häck avskiljer lapidarium från minneslund och urnlund anlagda 1994. Minneslundan är en gräsmatta med en vattenränna, blomsterhållare och en ljusbärare. En bokhäck skiljer urnlund och minneslund. Urnlunden är en gräsmatta med ett kors i singel och minnesplattor. Bland gravvårdarna dominerar resta vårdar i sten. Variationen är stor med skiftande formspråk och omväxlande enkla- och mer påkostade gravar. Många lantbrukare ligger begravda här men också andra yrken är representerade som slaktare, bryggeriägare, häradsdomare, skräddarmästare, åbon, kommunalordförande, smedmästare, kyrkovärd, vagnmakare.

Gravvården till Karl Kullberg utmärker sig med en drakslinga i fornnordisk stil på en bautasten med grovhuggen kant. Karl Kullberg har även inne i kyrkan två tavlor med begravningskransar med lagerblad och eklöv av silver som hänger på långhusväggens norra sida. Han var född i Rönneberga och arbetade som ingenjör i Moskva. Han dog endast 35 år gammal. En annan grav som utmärker sig är efter lantbrukare och kyrkvärd Jöns Olsson, död 1870. Hans grav är naturromantisk med en stil som var populär mellan 1870 och 1910. Stenen har motiv från naturen med trästockar, lagerkrans och eklöv.

I lapidariet finns även gravvårdar i järn, både järnkors och järnplattor förekommer.

Karl Kullbergs gravvård med fornnordisk drake.

Naturromantisk grav.

Kyrkogården mot väster.

Ekonomibyggnad med entré till kyrkogården.

Byggnader på kyrkogården

I öster mot landsvägen ligger ett vitputsat hus med rött taktegel. Huset har ett förhöjt mittparti med tre blinderingar och ett valv med en pargrind av svart gjutjärn med entré till kyrkogården. I byggnaden finns personalutrymme, toalett och förråd. Byggnaden är från ca 1870 och är sammanbyggd med kyrkogårdsmuren. Entrén genom en överbyggd port anspelar på gamla stigluckor. I kyrkogården sydöstra hörn finns en vitputsad byggnad med tegelsadeltak från 1950 av Eiler Græbe. I sydvästra hörnet finns en vitputsad förrådsbyggnad med platt plåttak.

Kulturhistorisk karaktärisering för Annelöv kyrkoanläggning

Annelövs kyrka ligger omgiven av jordbruksmark och villabebyggelse av varierande ålder. En ännu fungerande skola gränsar till kyrkogården. Kyrkan och dess kyrkogård utgör en plats med medeltida anor, som visar på det gamla sockencentrat. Annelöv bildades som radby under medeltiden och har i huvudsak bevarat samma utsträckning längs vägarna.

Kyrkogården är omgärdad av lindar, häckar och mot landsvägen en mur sammanbyggd med ekonomibyggnaden. Kyrkogården med en tydlig gravindelning med buxbom och singelgångar enligt sent 1800-tals ideal, är välbevarad och typisk för den skånska landsbygden. Kransen av lindar, den formklippta avenboksallén och det myckna vintergröna ger kyrkogården ett lummigt intryck. Att kyrkogården inte är utvidgad under 1900-talet gör att dess stil är enhetlig förutom minneslund och asklund anlagda i nordvästra hörnet omgivna av cypresser och enar.

Kyrkan har eventuellt haft en träkyrka som föregångare eftersom en kristen grav hittats under kyrkans murar vilket ger platsen en lång kontinuitet. Kyrkans har långhus, kor, absid från 1100-talet och torn från 1300–1400-tal. Absidens kägeltak är täckt med bly vilket är ganska ovanligt idag. Minst 28 kyrkor i hela landet varav 26 i Skåne har blytak på någon del, oftast absiden. De gamla plåtarna togs ner och göts om 2004. I både torn, långhus och kor finns vissa rester av medeltida takstolar, vilket är av byggnadshistoriskt intresse.

Tornvalvet med rundade ribbor utgår från väggarna och är förmodligen samtida med tornets uppbyggnad och med stort värde. Tornet är en del av kyrkorummet och det är tydlig skillnad mellan tornvalvet och återuppbyggda valv med fyrkantiga ribbor. Drygt 70 kyrkor i Skåne fick en tillbyggd korsarm mellan 1760 och 1860 pga. den stora befolkningsökningen. Annelövs korsarm som byggdes 1829–30 verkar dock påtagligt dominant. Korsarmen i klassisk rundbågestil är bred med flackt tak och ansluter abrupt till de nättare kompakta måtten i medeltidskyrkan.

Interiört präglas kyrkorummet av ombyggnaden 1968 av Torsten Leon-Nilsson med nya golv, nya bänkar, nya valv och inredning av korsarmen. Ombyggnaden syftade till att återskapa en medeltida känsla i kyrkorummet och avlägsna 1800-talsstilen. Bygandet av nya valv och återflyttning av altare till absiden i öster är väl sammanhållen och återförde kyrkan och dispositionen till medeltida anor. En liknande ombyggnad hade knappast varit möjlig idag när man är angelägen att spara flera

tidslager. Ombyggnaden visar en restaureringsideologi med en osentimental hållning. De romanska kyrkorna byggdes sannolikt ofta av socknens egna medlemmar med inkallade stensemästare för speciella uppgifter. Vid ombyggnaden 1968 engagerades kyrkvärden/muraren till att mura de nya korsvalven. Han är också begravd på kyrkogården. Det vackra absidfönstret gjordes av en konstnär som bott många år i Annelöv. Båda var engagerade i församlingens arbete. Detta ger en anknytning tillbaka till tidigare kyrkobygge där församlingens medlemmar deltog i byggandet. Sandegård som gjorde absidfönstret var målare utbildad i Paris.

Glasmålningar i starka färger sammanfogade med blyspröjsar var vanliga under senmedeltiden. I Annelöv kombineras ett abstrakt modernt uttryck i bildkomposition med medeltida referenser.

De små resterna av det medeltida golvet som finns sparade har ett värde genom att visa hur kyrkgolv kan ha sett ut.

Den bemålade dopfunten av trä med lock från troligen 1500-talet (omgjord på 1700-talet) är ovanlig. Träfontar finns flera men sparade lock är mer ovanligt. Predikstolen från sent 1500-tal med målningar av apostlarna har liksom dopfunten ursprunglig bemålning framtagen 1968. Predikstolen, med bildfält innanför räfflade pilastrar, är tidigt utförd och typisk för det renässanssnickeri som uppstod vid reformationstidens slut. Predikstolen tillhör de äldsta predikstolarna i Skåne och ger en bild av tiden vid reformationen. Den har en reducerad utformning till skillnad från 1600-talets överrika dekoration. Predikstolen visar, även om den är ombyggd, släktskap med flera samtida predikstolar i närområdet, t.ex. Dalköpinge, Lackalänga, Lockarp och Farstorp. Fundamentet från 1968 står i skarp kontrast till korgen.

Gjutjärnsfönstren har delvis äldre blåst glas. Glaset är enkelglas utan innerbågar vilket ger nära kontakt mellan ute och inne. Gjutjärnet med spröjsindelning är tidstypiskt för 1800-talet.

Tavlorna med begravningskransar i långhuset har lokalhistoriskt värde. Kullbergs grav finns på kyrkogården.

Rekommendationer

- Det medeltida murverket bör, liksom taklagen med till vissa delar ursprungligt virke, behandlas med varsamhet.
- Dopfunten och predikstolen i trä med ursprunglig färg är ömtåliga och bör därför behandlas med yttersta varsamhet.

- Gjutjärnsfönstren med blåsta enkelglas är värdefulla.
- Kyrkan bör renoveras med traditionella material.
- Långhuset har försetts med flera lösa inventarier som radiatorer, lösa stolar, ljusbärare med en plastmatta under, mikrofoner med lösa sladdar. För att bevara ett lugn och en sakral stämning bör man städa bort en del av detta. Korsarmen är möblerad med stolar och bord för kyrkkaffe och här är det mer accepterat med nytillskott.
- Kyrkogårdens struktur med rätvinkliga kvarter, utformade med buxbomsinramningar, gjutjärnsstaket och singeltäckta gravar och gångar, bör bevaras. Den formklippta allén, trädkransen och muren har också stor betydelse. Kyrkogårdens barrväxter ger ett lummigt intryck men är förväxta i förhållande till sin ursprungliga funktion som dekoration på gravar.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogården skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen. Kyrkan och kyrkotomten ligger inom registrerad fornlämning Annelöv 29:1. Fornlämningen utgör Annelöv gamla bytomt och skyddas enligt 2 kap. kulturmiljölagen.

Källor och litteratur

Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria, Riksantikvarieämbetet, 2008

Skåne, Landskapets kyrkor, red. Markus Dahlberg, Riksantikvarieämbetet, (utkast) opublicerad 2012

Underhållsplan Annelövs kyrka 2010-07-05, Wikerstål Arkitekter AB (2010), Helsingborg

Uppsats skriven vid Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp i kursen Trädgårdshistoria om Annelövs kyrkogårds historia. 2001

Planprogram för Annelöv 11:103 samt del av Annelöv 11:3, Annelöv. Samrådshandling, 2010-12-14, Landskrona stad.

Regionmuseets i Kristianstads arkiv, Lund, mappar Annelöv kyrka

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Riksantikvarieämbetet Fornsök, hämtad 2014-11-07

<http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html>

Lantmateriet, hämtad 2014-11-07

Intervju med representanter från Häljarp församling, möte 2014-12-01

Övriga uppgifter

Denna rapport, en kulturhistorisk karaktäristik och bedömning av Annelöv kyrka, Rönnebergs kontrakt, har upprättats av:

Kristina Simonsson (rapportförfattare, inventering och foto), Arkitekt SAR/MSA,
Karl Johan Kember (granskning), Arkitekt SAR/MSA, Certifierad sakkunnig avseende kulturvärden, JAIS arkitekter AB, Sundstorget 3, 251 21 Helsingborg
042-14 92 30, www.jais.se

Inventeringsdatum: 2014-11-10 Färdigställd rapport: 2015-06-26